

В. Д. ДЯДЕНКО

СЛІДИ ЗРУБНОЇ КУЛЬТУРИ БІЛЯ с. РІЧКИ, СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Влітку 1951 р. на околиці с. Річки, Білопільського району, Сумської області, під час оранки нами був виявлений гострореберний горщик зрубної культури.

Тут, на підвищенні, що прилягає до села, за 2 км на північ від нього і за 0,5 км на захід від долини безіменного струмка, над дорогою в с. Рудку знаходяться три дуже розорані могили, розташовані за 80—100 м одна від одної. Могили мають положисті схили, висоту 0,5—0,7 м, діаметр 20—30 м. Навколо них простежуються невеликі зниження від вибирання чорнозему при спорудженні насипу.

Горщик знаходився в центрі крайньої південної могили на глибині 0,20 м від сучасної поверхні ґрунту. Його верхня частина трохи пошкоджена під час оранки. Висота горщика 14,5 см; діаметр вінця 17,5 см, діаметр плічків по виступаючому ребру 20,5 см, діаметр дна 9,7 см. Товщина стінок 0,7—0,9 см. Вінця горщика прямі, зрізані горизонтально у верхній частині, ребро тупе, дно без виступаючого краю. Горщик виліплений ретельно, його зовнішня і внутрішня поверхні заглажені, зсередини біля краю збереглися сліди смугастого згладжування. Глиняна

маса посудини без помітних домішок, середнього випалу. Черепок у зламі чорний, зовнішня і внутрішня поверхні горщика світло-сірого кольору.

Рис. 1. Горщик зрубної культури, знайдений біля с. Річки, Білопільського району, Сумської області.

Верхня частина горщика орнаментована дрібнозубчастим «гусеничним» штампом. Візерунок складається з ряду вертикальних смуг, розташованих навколо плічків. Кожна така смуга складається з трьох паралельних ліній, нанесених дрібнозубчастим штампом. Проміжки між вертикальними смугами заповнені аналогічними діагональними смугами. Під вінцями по ребру композиція обмежена горизонтальними дрібнозубчастими лініями (рис. 1).

Такий орнамент своєю найближчою аналогією, хоча й більш грубою, може мати орнаментацию горщика з могили № 6 біля с. Кириківки, Охтирського району, Харківської області, розкопаної Є. Мельник¹. У більш східних областях поширення зрубної культури подібний орнамент поки що не простежується.

Поруч з горщиком, на рівні дна останнього, знайдена кістка передньої кінцівки вівці (або кози), один кінець якої був розколотий. Цей горщик за наявними ознаками можна датувати першим періодом зруб-

¹ Е. Мельник, Раскопки курганов Харьковской губ. в 1900—1901 гг., Труды XII АС, М., 1905, стор. 682, рис. 129.

ної культури¹ (тобто третьою чвертю II тисячоліття до н. е.). Інших даних для уточнення датування поховання ще немає.

Факт знахідки зрубного горщика в Сумській області — переконливий доказ проникнення сюди пам'яток типової зрубної культури. В околицях с. Річки знаходиться кілька десятків могил, які, судячи за всіма ознаками (порівнюючи невеликі розміри, наявність канавки біля підніжжя від вибирання чорнозему, орієнтація «ланцюжком» на схід, підйомний матеріал біля них у вигляді фрагментів ліпної кераміки та фарбованих вохрою людських кісток), відносяться до зрубного часу. Розкопки цих могил можуть, певне, дати цю цікавий матеріал про долю зрубних племен, що заходили далеко на північний захід, вглиб лісостепових районів.

---

¹ О. А. Кривцова-Гракова, Степное Поволжье и Причерноморье в эпоху поздней бронзы, МИА, № 46, стор. 27—30.